Lahti
Kaupunginkirjasto

Mediakasvatus NYT! : Lahden kaupunginkirjaston alakoululaisille suunnattujen mediakasvatuspalvelujen kehittäminen

Krista Tuominen
krista.tuominen@lahti.fi

Lahden kaupunginkirjaston mediakasvatuspalvelut alakouluille

- Lahden kaupunginkirjasto = pääkirjasto, kahdeksan lähikirjastoa sekä kirjastoauto
- Lahdessa kaikille alakoulun luokka-asteille on tarjolla kirjastonkäytön opastusta, kirjavinkkausta…

  → Vuonna 2018 kaupunginkirjastossa määriteltiin lasten ja nuorten kirjastotyön linjaukset: ydintehtävänä kaikkien lahtelaisten lasten ja nuorten monilukutaidon tukeminen

  → Tasavertaisuuden vuoksi jokaiselle alakoulun luokka-asteelle nimettiin oma mediakasvattaja
- …ja mediakasvatustunteja syksystä 2019 lähtien

Lahti
Kaupunginkirjasto

Miksi mediakasvatus-palvelujen kehittäminen?

- Mediakasvatuspalvelujen kysyntä on vaihtelevaa

  → paitsi kulttuuriohjelmaan kuuluvat: kirjastokäynti (1. lk) ja kirjavinkkaus (3. lk)
- Alakoululaisten mediakasvatustunnit teemoineen ovat pysyneet suunnilleen samoina jo monta vuotta
- Viime vuosien aikana lasten mediankäyttö sekä digitaalinen ympäristö ovat muuttuneet nopeasti
- Koulujen oma mediakasvatusosaaminen on vahvistunut (Uudet lukutaidot –kehittämishanke)
- Kirjastolta vähennetään henkilöstöresursseja

Uudet lukutaidot –kehittämisohjelma ja osaamisen kuvaukset

- Vuosina 2020–2023 toteutettu hanke, tavoitteena lasten ja nuorten mediataitojen, tieto- ja viestintäteknologisten taitojen sekä ohjelmointiosaamisen vahvistaminen
- KAVIn vastuulla oli medialukutaito ja ohjelmointiosaaminen, Opetushallituksella tieto- ja viestintäteknologinen (/digitaalinen) osaaminen
- Jokaisesta kolmesta kokonaisuudesta laadittiin valtakunnalliset osaamisen kuvaukset, jotka määrittelevät millaista osaamista lapsille ja nuorille tavoitellaan. Alakoulun osalta jaettu kahteen osaan: vuosiluokkiin 1–2 ja 3–6.
- Lahden perusopetuksessa digiosaamista kehitetään mm. luokkakohtaisten Digipolkujen avulla, joiden sisällöt on jaettu ylläolevien kokonaisuuksien mukaan.

LAHDEN KAUPUNGINKIRJASTO - MEDIAKASVATUS JA KIRJAVINKKAUS LUKUVUOSITTAIN

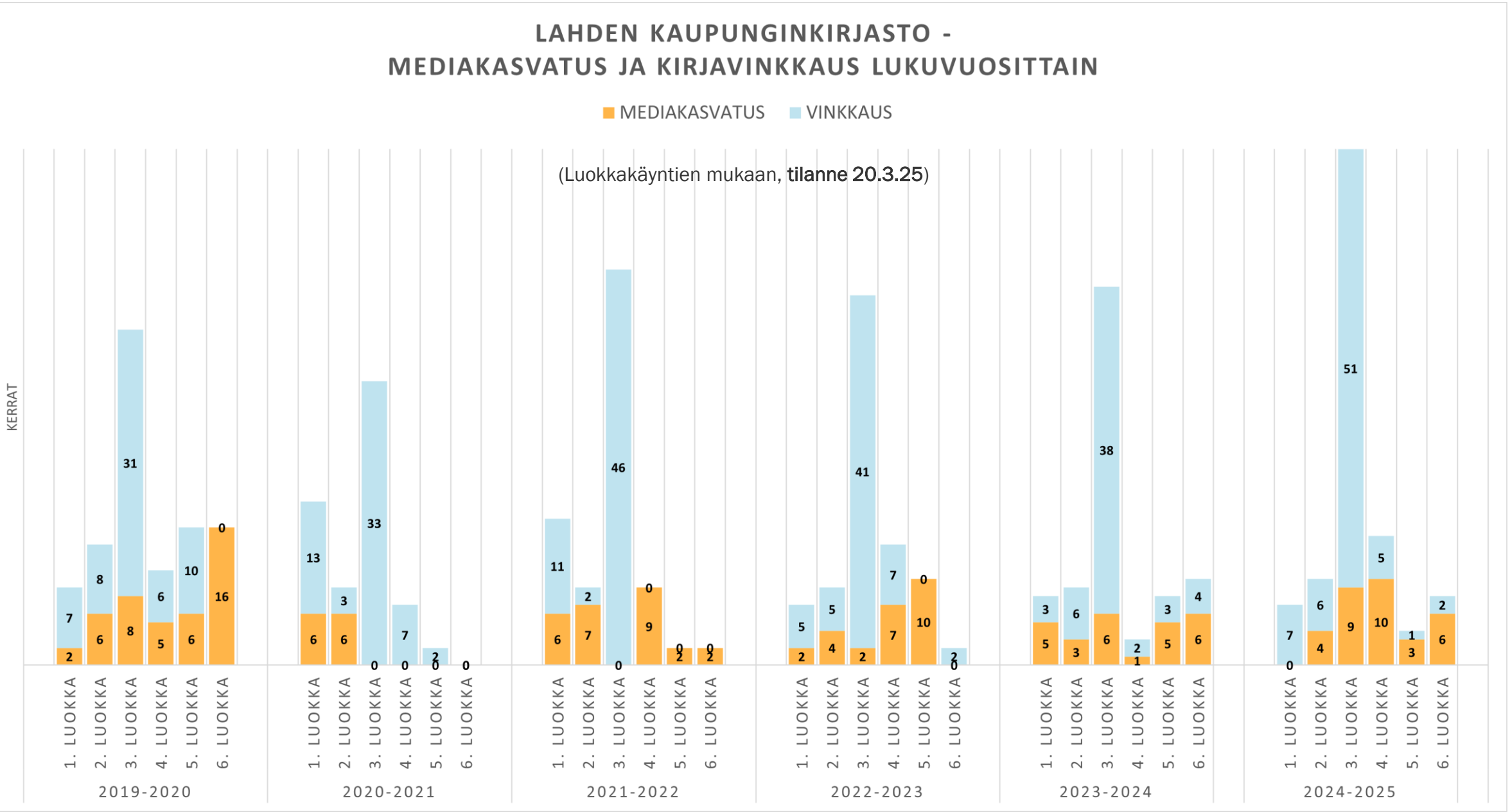

Opinnäytetyön päätavoite

Millaisia mediakasvatuspalveluja kirjaston kannattaisi tällä hetkellä tarjota alakouluille?

1. Vastaavatko nykyisten mediakasvatustuntien teemat eri luokka-asteiden tarpeita, vai onko jokin muu teema ajankohtaisempi?
2. Miten mediakasvatuspalvelujen tarjontaa tulisi kohdentaa eri luokka-asteille ottaen huomioon kirjaston henkilöstöresurssit ja koulujen tarpeet?

Opinnäytetyö keskittyy erityisesti alakoululaisille suunnattuihin mediakasvatustunteihin, mutta mediakasvatuspalveluja tarkastellaan myös laajempana kokonaisuutena.

Lahti
Kaupunginkirjasto

Menetelmät – miten tuloksiin on päädytty

- **Benchmarkkaus**, vertailua muiden kirjastojen palvelutarjontaan
- **Verkkokysely**, Lahden alakoulujen opettajille
- **Fokusryhmäkeskustelu**, Lahden kaupunginkirjaston mediakasvattajille

Lahti
Kaupunginkirjasto

Benchmarkkaus – mitä muissa kirjastoissa tarjotaan?

- Vertailussa suunnilleen samankokoisia kirjastoja (asukasluku ja henkilökunta), ja hyvän maineen omaava Oulu
  - Huom. vain verkkosivuilta löytyvää tietoa!
- Päähuomiona, että Lahdessa on verrattain paljon lähitoteutuksia, verkkomateriaaleja ei ollenkaan
- Mediakasvatuksellisesti keskeisimmät aiheet: kirjastonkäyttötaidot, lukutaitotyö, tiedonhaku ja tiedon luotettavuus, pelikasvatus ja ikärajat, netiketti ja mediataidot

	1. luokka	2. luokka	3. luokka	4. luokka	5. luokka	6. luokka
Kuopio	vähintään yksi vierailu kirjastovierailu		vähintään kaksi vierailua: vinkkaus ja vapaavalintainen vierailu neljästä vaihtoehdosta			
Jyväskylä	1.-3. lk verkkomateriaaleja kirjastovierailu			4.-6. lk verkkomateriaaleja kirjavinkkaus		
Oulu	kirjastovierailu verkko-materiaaleja	vinkkaustallenne	kirjastovierailu verkko-materiaaleja	4.-6. lk verkkomateriaaleja vinkkaustallenne	kirjavinkkaus	vinkkaustallenne
Pori	kirjastovierailu	verkko-materiaaleja	kirjavinkkaus	kirjastovierailu	verkko-materiaaleja	verkko-materiaaleja
Lahti	kirjastovierailu kirjavinkkaus mediakasvatustuokio vinkkaustallenne	kirjastovierailu kirjavinkkaus mediakasvatustuokio vinkkaustallenne	kirjastovierailu kirjavinkkaus mediakasvatustuokio vinkkaustallenne	kirjastovierailu kirjavinkkaus mediakasvatustuokio vinkkaustallenne	kirjastovierailu kirjavinkkaus mediakasvatustuokio vinkkaustallenne	kirjastovierailu kirjavinkkaus mediakasvatustuokio vinkkaustallenne

Verkkokysely – mitä Lahden alakoulujen opettajat haluavat?

- Vastaajia 52, vastauksia lähes jokaisesta Lahden alakoulusta, ja opettajia jokaiselta luokka-asteelta
- Kirjastoa pidetään tärkeänä yhteistyötahona (keskiarvo 4) ja suurin osa (37) vastaajista kokee tarvitsevansa kirjaston tukea mediakasvatukseen
- Yhteistyösopimusta kannatti melkein puolet, vain 9 ei halunnut sopimusta
- Vastauksissa korostui erityisesti lukutaidon tärkeys luokka-asteesta riippumatta
- Ulkopuolinen aikuinen on aina tervetullut luokkaan vahvistamaan oppeja

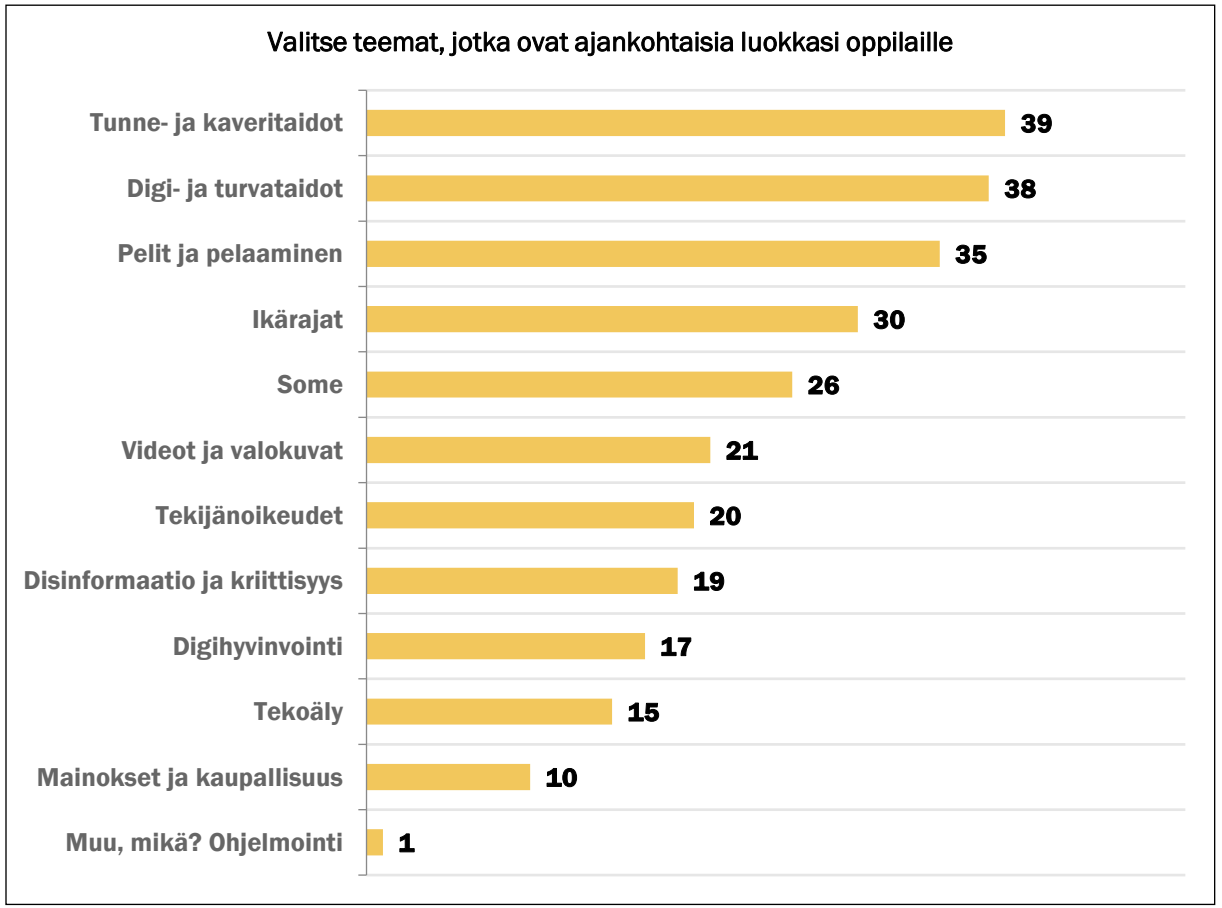

Lahti Kaupunginkirjasto

Fokusryhmäkeskustelu – mitä ajatuksia kirjaston mediakasvattajilla on?

- 7 osallistujaa ja vetäjä
- Keskustelu tuki tietoperustaa sekä benchmarkkauksen ja verkkokyselyn tuloksia
- Kirjaston työntekijöillä on vahva tahtotila tehdä paljon ja tarjota mahdollisimman monipuolisia palveluita
- Lasten ja nuorten kirjastotyö on sekä arvokasta että tekijöilleen merkityksellistä, mutta työn rajaaminen on tärkeää oman työhyvinvoinnin kannalta
- Teemoja: kirjastonkäyttötaidot, lukutaitotyö, tiedonhakutaidot ja tiedon luotettavuus, pelikasvatus, tekoäly ja sen haasteet sekä muut mediataidot, kuten turvallinen ja vastuullinen mediankäyttö

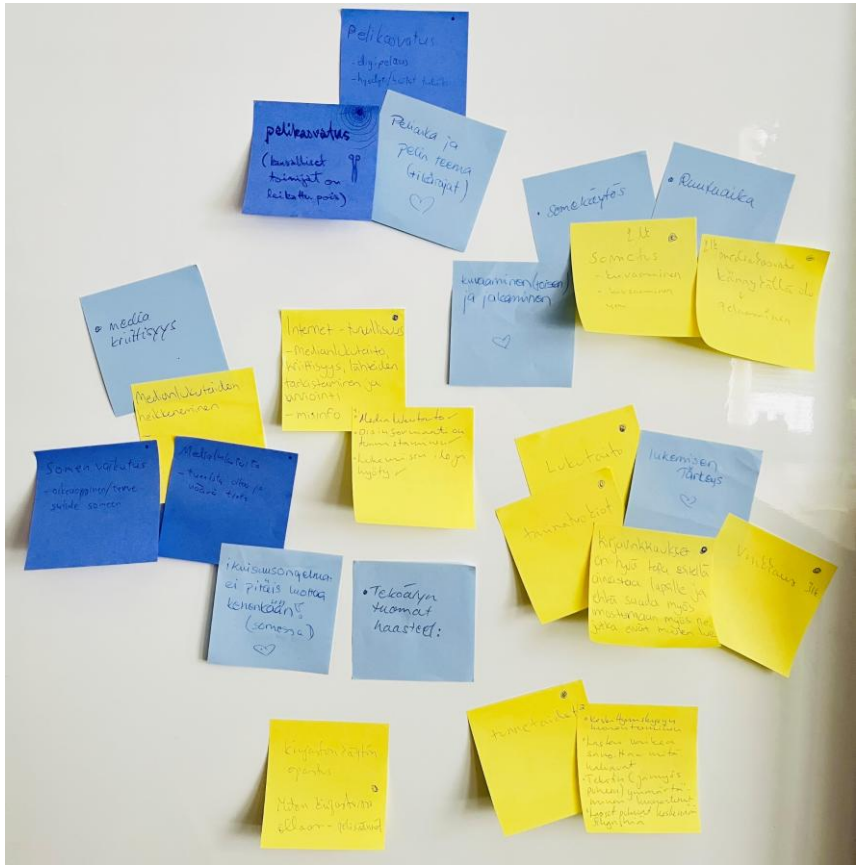

Lahti
Kaupunginkirjasto

Karkeasti laskettuna lasten ja nuorten kirjastotyötä tekee noin 20 % koko kaupunginkirjaston henkilökunnasta...

...jos mukaan lasketaan pääkirjaston lasten ja nuorten palvelualueen työntekijät, mediakasvatustunteja ja kirjavinkkauksia vetävät sekä kouluyhteistyöstä vastaavat pedagogiset informaatikot

- Kirjastotilastoista (2024) selviää, että Lahdessa noin puolet (49 %) käyttäjäkoulutuksista on toteutettu alle 18-vuotiaille.
- Käyttäjäkoulutuksiin osallistuneiden lukumäärä alle 18-vuotiaiden osalta on n. 83 % kaikista
  - Alle 18-vuotiaiden osuus monipuolisten lukutaitojen osalta on n. 96 %.
  - Alle 18-vuotiaiden osuus tiedonhaun opetuksen, tieto-, viestintä- ja digiteknologian käytön opetuksen sekä kirjaston käytön opetuksen osalta on n. 74 %

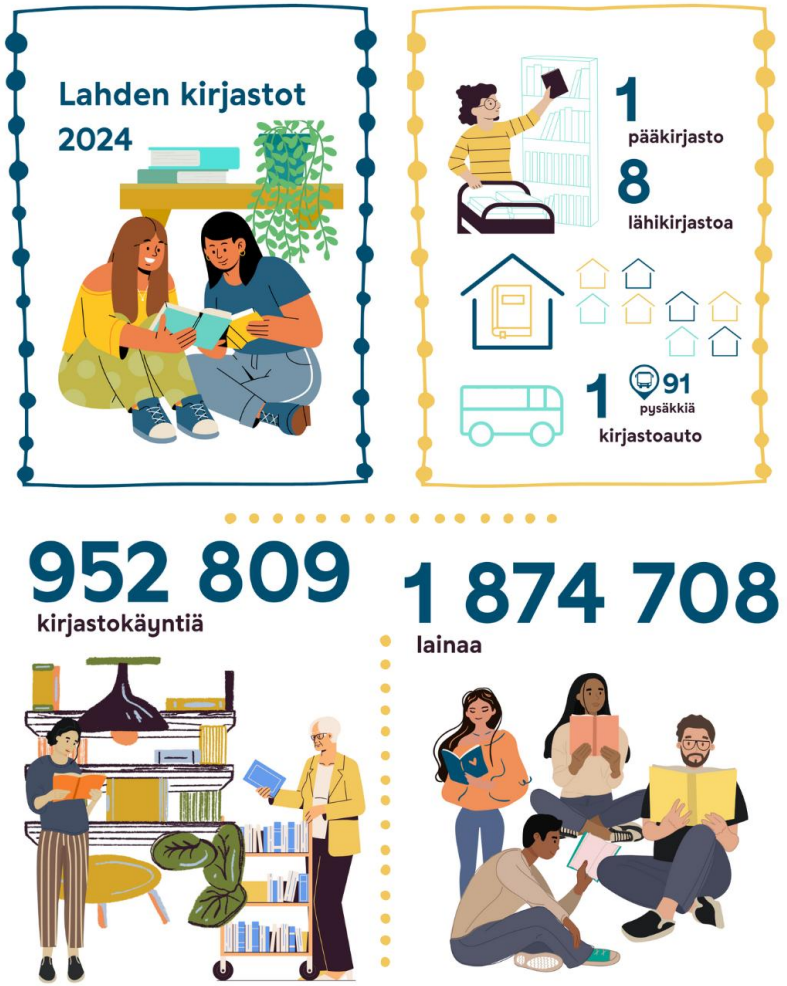

Lahti
Kaupunginkirjasto

Johtopäätökset

Millaisia mediakasvatuspalveluja kirjaston kannattaisi tällä hetkellä tarjota alakouluille?

Vastaavatko nykyisten mediakasvatustuntien teemat eri luokka-asteiden tarpeita, vai onko jokin muu teema ajankohtaisempi?

- Nykyisiä mediakasvatustunteja täytyy päivittää, teemat eivät täysin vastaa tarpeita

Miten mediakasvatuspalvelujen tarjontaa tulisi kohdentaa eri luokka-asteille ottaen huomioon kirjaston henkilöstöresurssit ja koulujen tarpeet?

- Lähi- ja verkkototeutukset tasapainoon, kaikille luokka-asteille ei tarvitse olla kaikkea

...ja kehittämisehdotus

kirjaston mediakasvatuspalveluista, mediakasvatustuntien teemoista sekä palvelujen kohdentamisesta luokka-asteittain, alkaen syksystä 2025

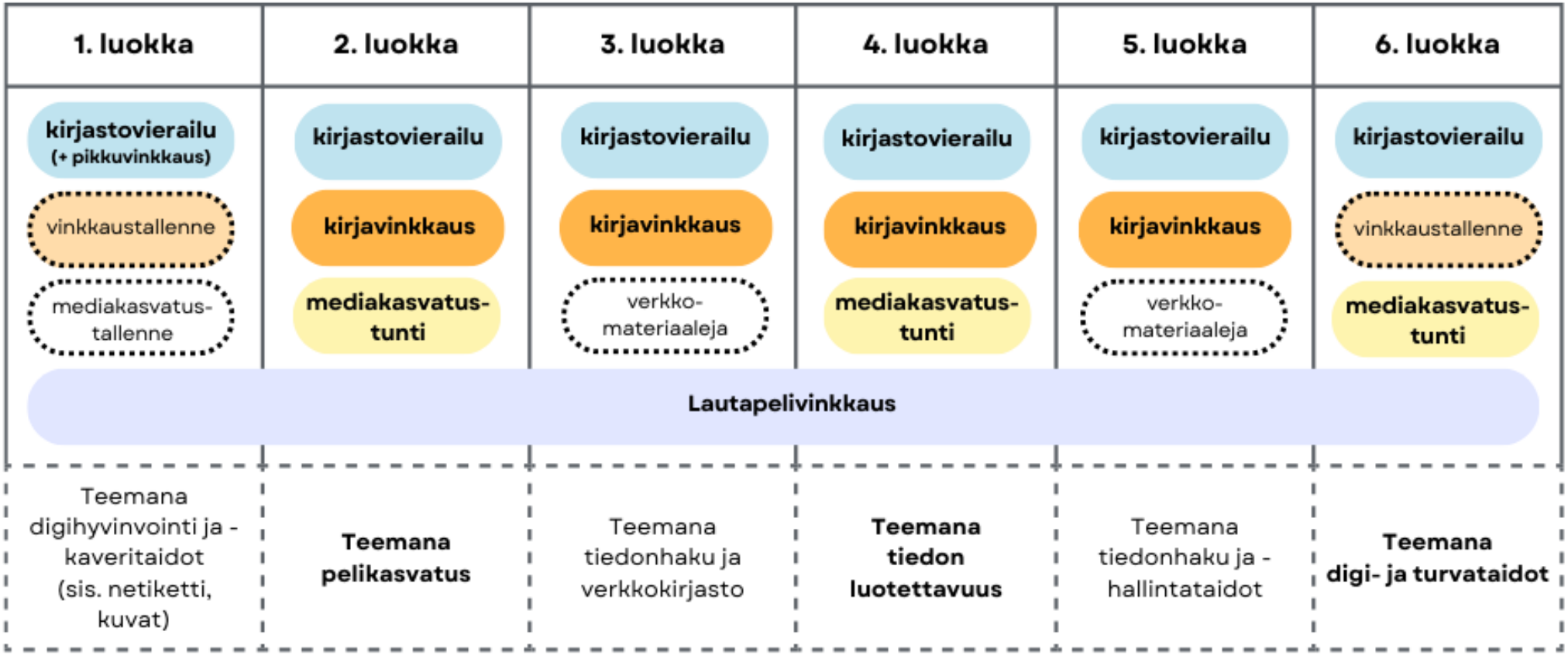

Lahti
Kaupunginkirjasto

Muita ehdotuksia

- Lukemisen tärkeyteen ja sen edistämiseen liittyvä, lukemisen tehopaketti kaikille heikosti lukeville luokka-asteesta riippumatta

  → Tukee kansallisen lukutaitostrategian 2030 tavoitteita
  → Hankerahan hakeminen
  → Pilotointi keväällä tai syksyllä 2026
  → Tarpeen vaatiessa kirjavinkkauksien tai mediakasvatustuntien hetkellinen karsiminen

- Säännöllisesti päivitettävä yhteistyösopimus kirjaston ja koulun välille

Miten lopulta kävi?

Lahden kaupunginkirjasto
Syksy 2025

Kirjaston palvelut alakouluille

Lahti Kaupunginkirjasto

Tarjoamme alakoululaisille

Ohjattuja kirjastovierailuja 1.–6.-luokkalaisille

Ota yhteyttä lähimpään kirjastoon tai kirjastoautoon.
Kulttuuriohjelmaan kuuluvan 1.-luokkalaisten kirjastokäynnin voi varata syys- tai kevätlukukaudelle.

Pääkirjaston kirjastovierailujen varaukset:
Marianne Honkala, marianne.honkala@lahti.fi tai 044 482 0870

Library visits in English at the main library
We offer guided library visits in English at the main library for groups in early childhood education and basic education. Typically, they include a tour of the library and age-appropriate instruction on how to use it. To book your visit, please contact: ilona.riekkola@lahti.fi

Kirjavinkkausta

2.-luokkalaisille
Varaukset: Niika Karttunen,
niika.karttunen@lahti.fi
tai 044 483 1580

3.-luokkalaisille
Kulttuuriohjelmaan kaikille 3. luokille kuuluva kirjavinkkaus omalla koululla kannustaa lukuelämysten pariin.
Varaukset perusopetuksen intran kautta: bit.ly/kulttuuriohjelmalahti.
Vinkkarit: Tuula Parkkola ja Tiina Linden

4.- ja 5.-luokkalaisille
Varaukset: Marianne Honkala,
marianne.honkala@lahti.fi
tai 044 482 0870

6.-luokkalaisille
Varaukset: Katri Sakara,
katri.sakara@lahti.fi

Mediakasvatusta

2.-luokkalaisille
Pelit - huviksi, hyödyksi vai haitaksi?
Käydään läpi ikärajat ja fiksut pelitavat.
Varaukset: Juha Harmaala,
juha.harmaala@lahti.fi
tai 044 416 3522

Verkkomateriaalit
Katso myös verkkokirjaston puolelta löytyvät verkkomateriaalit omatoimiseen kirjastonkäytön ja tiedonhaun harjoitteluun sekä vinkkausvideot lukudiplomeista.
bit.ly/lahdenverkkomateriaalit

Ajantasaiset tiedot palvelutarjonnasta löydät lastu.finna.fi:
Asiakkaana kirjastossa → Kouluille ja päiväkodeille

Lautapelivinkkausta kaikille luokille

Vinkkaus sisältää lautapelien esittelyä ja pelaamista. Vinkkauksen kesto sopimuksen mukaan. Aikaa varatessasi kerro luokka-aste ja oppilaiden määrä.

Varaukset: Ville Jolanki,
ville.jolanki@lahti.fi tai 044 416 4047

Lukudiplomit

Sytytä luokkasi lukuinto!

Alakoulun jokaiselle luokka-asteelle on laadittu oma lukudiplomivihko, josta löytyy kirjalista, suoritusohjeet sekä tehtävät. Opettaja tulostaa vihkot omalle luokalleen verkosta osoitteesta: bit.ly/lahdenlastenlukudiplomit

Diplomia päivitetään säännöllisesti vuosittain. Uudet ajantasaiset vihkot lisätään verkkosivuille lukuvuoden alkaessa.

Luokkasarjat ja kirjakassit

Lahden kaupunginkirjastolla on kokoelmassaan kouluille suunnattuja luokkasarjoja. Luokkasarjassa kirjoja on useita kappaleita, jolloin koko luokka voi lukea samaa kirjaa yhtä aikaa. Kirjaston henkilökunta kokoaa myös kirjakasseja toiveiden mukaan. Voit toivoa esimerkiksi ikäluokalle sopivia tietokirjoja aiheesta, jota käsitellään koulussa.

Luokkasarjojen ja kirjakassien tilaaminen tapahtuu kätevästi verkkolomakkeella: bit.ly/kirjakassipyynto.

Noutopisteeksi voi toivoa joko kirjaston tai kirjastoauton.

Lahti Kaupunginkirjasto

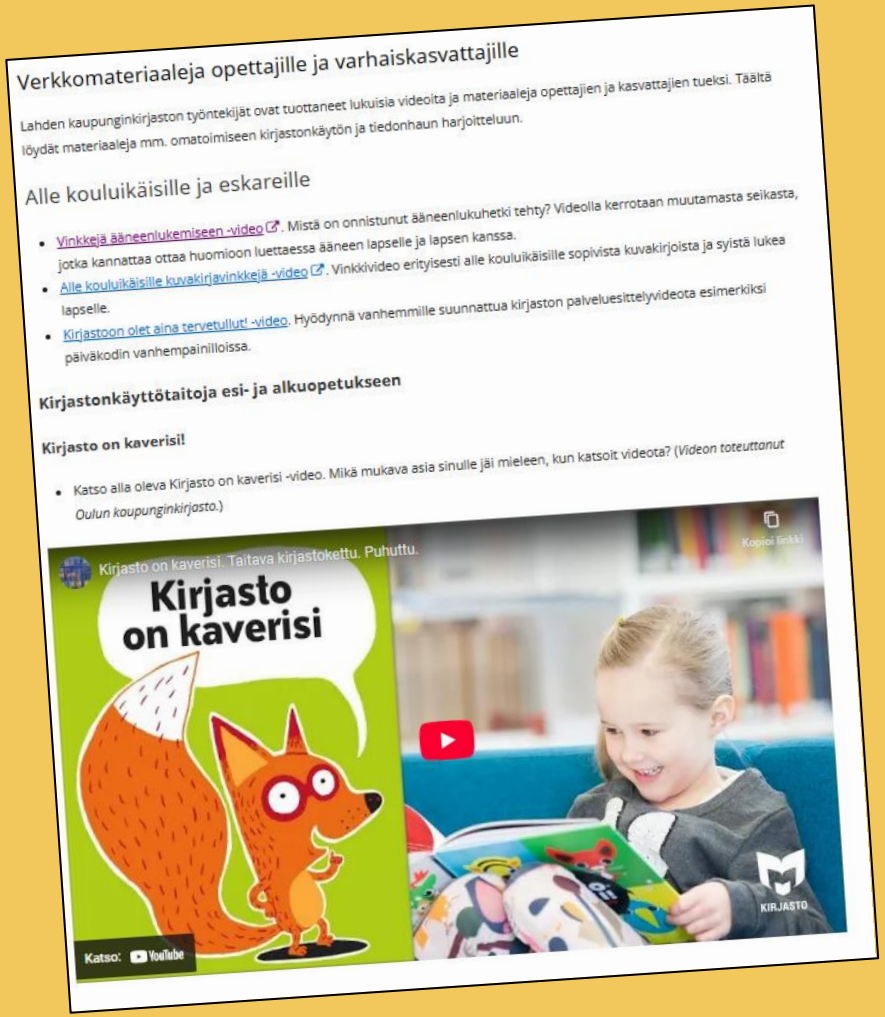

Verkkomateriaaleja opettajille ja varhaiskasvattajille

Lahden kaupunginkirjaston työntekijät ovat tuottaneet lukuisia videoita ja materiaaleja opettajien ja kasvattajien tueksi. Täältä löydät materiaaleja mm. omatoimiseen kirjastonkäytön ja tiedonhaun harjoitteluun.

Alle kouluikäisille ja eskareille

- Vinkkejä ääneenlukemiseen -video. Mistä on onnistunut ääneenlukuhetki tehty? Videolla kerrotaan muutamasta seikasta, jotka kannattaa ottaa huomioon luettaessa ääneen lapselle ja lapsen kanssa.
- Alle kouluikäisille kuvakirjavinkkejä -video. Vinkkivideo erityisesti alle kouluikäisille sopivista kuvakirjoista ja syistä lukea lapselle.
- Kirjastoon olet aina tervetullut! -video. Hyödynnä vanhemmille suunnattua kirjaston palveluesittelyvideota esimerkiksi päiväkodin vanhempainilloissa.

Kirjastonkäyttötaitoja esi- ja alkuopetukseen

Kirjasto on kaverisi!

- Katso alla oleva Kirjasto on kaverisi -video. Mikä mukava asia sinulle jäi mieleen, kun katsoit videota? (*Videon toteuttanut Oulun kaupunginkirjasto.*)

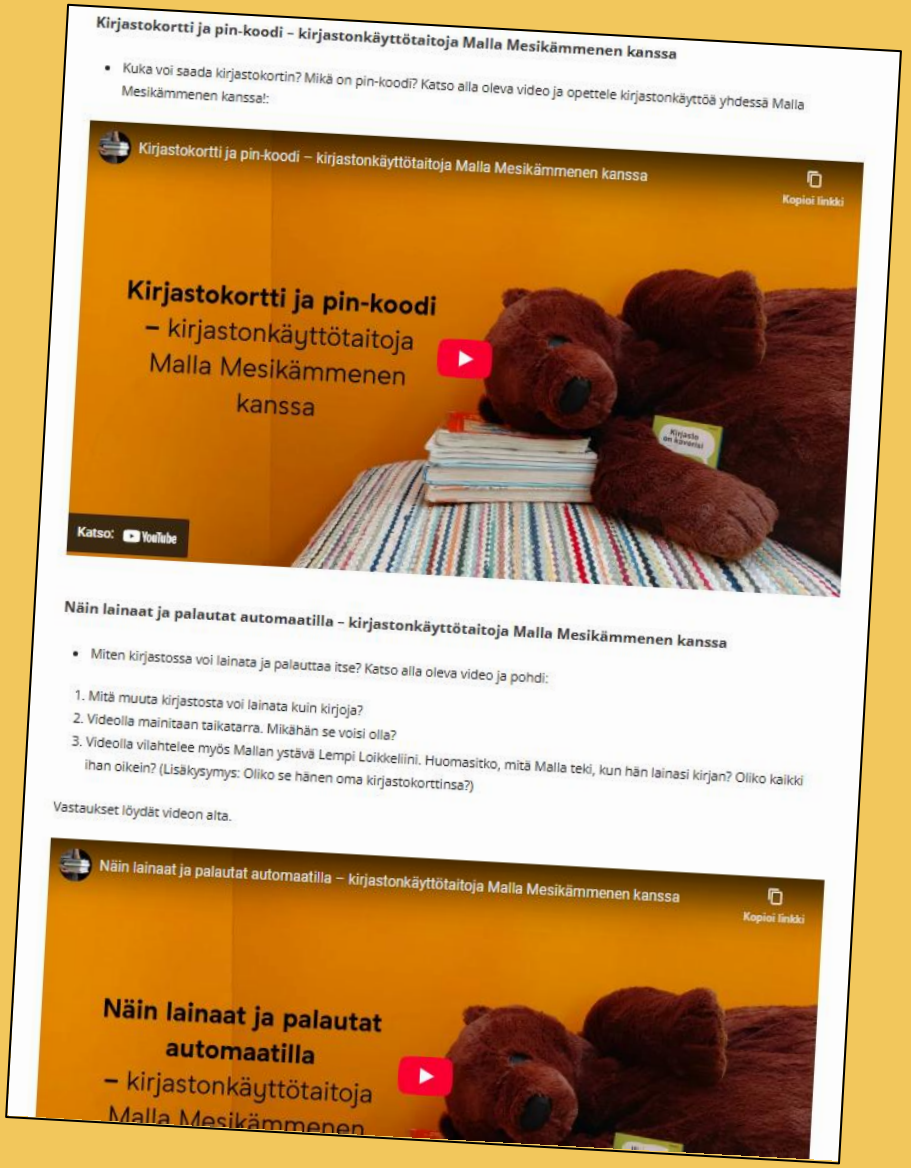

Kirjastokortti ja pin-koodi – kirjastonkäyttötaitoja Malla Mesikämmenen kanssa

- Kuka voi saada kirjastokortin? Mikä on pin-koodi? Katso alla oleva video ja opettele kirjastonkäyttöä yhdessä Malla Mesikämmenen kanssa!:

Näin lainaat ja palautat automaatilla – kirjastonkäyttötaitoja Malla Mesikämmenen kanssa

- Miten kirjastossa voi lainata ja palauttaa itse? Katso alla oleva video ja pohdi:

1. Mitä muuta kirjastosta voi lainata kuin kirjoja?
2. Videolla mainitaan taikatarra. Mikähän se voisi olla?
3. Videolla vilahtelee myös Mallan ystävä Lempi Loikkeliini. Huomasitko, mitä Malla teki, kun hän lainasi kirjan? Oliko kaikki ihan oikein? (Lisäkysymys: Oliko se hänen oma kirjastokorttinsa?)

Vastaukset löydät videon alta.

Uusi **Verkkomateriaaleja opettajille ja varhaiskasvattajille** –sivu verkkokirjastossa

Lahti Kaupunginkirjasto

Mitä on tulossa?

- Syksyn aikana tulossa lisää verkkomateriaaleja mm. tiedonhakuun ja verkkokirjaston käyttöön liittyen
- Keväällä 2026 tulossa mediakasvatustunteja
  - 4.-luokkalaisille (tiedon luotettavuus) ja 6.-luokkalaisille (digi- ja turvataidot)
- Varhaiskasvatukseen ja erityisesti lukemisen edistämiseen suuntautuva pedagoginen informaatikko aloittaa 1.9. alkaen
- Lahden kaupunginkirjasto on valittu mukaan Kirjastoseuran Kirjaston lukuaskel –hankkeeseen
  - Tarkoituksena tehdä lukutaitosuunnitelmia/strategioita kirjastoille ja kehittää hyvää työmallia koko kirjastokentälle

Vielä mediakasvatuksesta...

- Mediakasvatukseen liittyy vahvasti ajankohtaisiin ilmiöihin tarttuminen, eli **mediakasvatustunteja pitää jatkossa tarkastella ja päivittää tarpeen vaatiessa tiheämmin.**
- **Mediakasvatustunneilla kannattaa suosia toiminnallisia elementtejä** ja oppilaiden omaa tuottamista.
- Joka vuosi pitää rohkeasti tarttua johonkin uuteen, ajankohtaiseen aiheeseen ja vaikka pilotoida uutta mediakasvatustuntia jollekin tietylle luokka-asteelle.

Vielä mediakasvatuksesta...

- Kasvatamme tulevaisuuden aikuisia.
- Mitä varhaisemmassa vaiheessa lapset tutustutetaan kirjastoon, sen parempi.
- Mediakasvatus ja siihen sisältyvä lukutaitotyö tulisi aloittaa jo ennen kouluikää ja suunnata resursseja alle kouluikäisiin ja perheisiin.
- Kasvatus lähtee vanhemmista, ja muut tahot ovat yhteistyökumppaneita, jotka eivät voi tehdä kaikkea.
- Kirjastojen mediakasvatuspalveluita kannattaa tarkastella laajempana kokonaisuutena, alkaen tulevista vauvojen vanhemmista.
- Yhteistyö eri tahojen kanssa on avainasemassa.

Lopuksi…

(…kaikille, ja erityisesti heille, jotka tuskastelevat riittämättömyyden tunteiden kanssa…)

- Kaikki lasten ja nuorten kirjastotyöntekijöille tuttu peruskirjastotyö on mediakasvatusta.
- Ohjattu kirjastovierailu, kirjavinkkaus, keskusteluhetki lasten kanssa millaisia pelejä kirjaston tietokoneilla voi pelata ja miksi, spontaani lukusuosittelu hyllyjen välissä… Se on mediakasvatusta!
- Kannustan rohkeasti kokeilemaan uutta, mutta sanomaan myös ”ei”. Kirjastopalveluilta vähennetään resursseja koko ajan ja sen täytyy näkyä palvelutarjonnassa.